

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI O‘QITISH METODLARI

Choriyeva Durdona Anvarovna

*Nizomiy nomidagi Toshkent davlat
pedagogika universiteti Maktabgacha
ta'lim fakulteti Maktabgacha ta'lim*

psixologiyasi va pedagogikasi kafedrasi dotsent,

*Jo`raboyeva Iroda Anvar qizi "Maktabgacha ta'lim
psixologiyasi va pedagogikasi" yo'nalishining 4 kurs talabasi*

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o‘qitish metodlari bolalarning aqliy, jismoniy va hissiy rivojlanishini ta'minlash uchun ishlatiladigan turli pedagogik usullardir. Bu yoshda o‘qitish faqat bilim berishdan iborat emas, balki bolalarning o‘zini tushunishi, muhitni anglash, ko‘nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy moslashuviga yordam berishga yo‘naltirilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalar o‘qitilishi uchun ishlatiladigan metodlar ko‘pincha o‘yin orqali, ijodiy faoliyat va amaliy mashg‘ulotlar orqali amalga oshiriladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o‘qitish metodlarining asosiy turlari:

1. O‘yin metodlari: O‘yin metodlari maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng samarali va tabiiy o‘qitish usulidir. Bolalar o‘yin orqali o‘rganish, tajriba qilish va o‘zaro aloqalarni o‘rganadilar.

○ **Raqslari va musiqa o‘yinlari:** Bolalar musiqa va raqs orqali ritmni, tovushlarni va harakatlarni o‘rganadilar. Bu ular uchun ijodiy o‘yinlar bo‘lib, ular tinglash va harakat qilishni o‘rganishadi.

○ **Roli o‘yinlari:** Bolalar turli rollarni o‘ynash orqali o‘z hissiyotlarini ifodalash, ijtimoiy qoidalarni o‘rganish va boshqalar bilan aloqalarni yaxshilashadi. Masalan, "doktor" o‘ynash, "do‘konda ishlash" kabi o‘yinlar bolalarni muayyan rollarda o‘zlarini ko‘rsatishga yordam beradi.

2. Tajriba va kuzatish metodlari: Bolalarga atrof-muhitni o‘rganish va kuzatish orqali o‘rganish imkoniyatini berish. Bu metod bolalarga turli hodisalar, tabiat, hayvonlar va o‘simliklar haqida bilib olishlariga yordam beradi.

- **Tabiatni kuzatish:** Bolalarga tabiatni o‘rgatish, turli o‘simliklar va hayvonlar haqida ma'lumotlar berish, ob-havo o‘zgarishlarini kuzatish.

- **Eksperimentlar va amaliy mashg‘ulotlar:** Bolalar kichik eksperimentlar (masalan, suv bilan o‘ynash, ranglarni aralashtirish) yordamida o‘zlarining kuzatuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

3. Nutqni rivojlantirish metodlari: Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqni rivojlantirishda muhim bosqichni o‘tkazadilar. Bu metod bolalarning so‘z boyligini oshirish, aniq va ravon gapirishni o‘rganishlariga yordam beradi.

- **Suhbatlar:** Tarbiyachilar bolalar bilan so‘zlashib, ularga savollar berib, turli mavzularda suhbatlar o‘tkazadilar. Bu bolalar nutqini rivojlantiradi va fikr yuritish qobiliyatini oshiradi.

- **Qo‘shiqlar va ertaklar:** Bolalarga qo‘shiqlarni o‘rgatish, ertaklarni aytish, bu orqali ularning so‘zlashuv ko‘nikmalarini oshirish.

4. Tashqi faoliyat metodlari: Bu metod bolalarning jismoniy rivojlanishi va motorikani oshirishga qaratilgan. Bolalar jismoniy faoliyatlar orqali o‘zlarini ifodalashni, harakatni va muvozanatni o‘rganadilar.

- **Jismoniy mashqlar:** Bolalar turli jismoniy mashqlar, yugurish, sakrash va boshqa faoliyatlar orqali o‘z jismoniy rivojlanishlarini ta‘minlaydilar.

- **Badiiy faoliyatlar:** Bolalar plastilin, bo‘yoq, rasm chizish, loydan turli shakllarni yasash orqali ijodiy faoliyatni rivojlantiradilar.

5. Tarbiyaviy metodlar: Bu metodlar bolalarda ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirish, axloqiy va estetik fazilatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

- **Muomala va axloqni o‘rgatish:** Bolalarga hurmat, yordam, do‘stlik kabi axloqiy qadriyatlarni o‘rgatish. Bu ularga ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli bo‘lish imkoniyatini yaratadi.

- **Empatiya va o‘zini boshqarish:** Bolalarni boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunishga, o‘z hissiyotlarini boshqarishga o‘rgatish.

6. San'at va ijodiy metodlar: Bolalar turli san'at shakllari orqali ijodiy fikrlash va o'z qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

○ Rasm chizish va bo'yash: Bolalar rasm chizish orqali o'z fikrlarini ifodalash, tasavvur qilish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

○ Teatr va dramalar: Roli o'yinlari, teatr va dramatik sahnalarda ishtirok etish bolalarda ijodiy fikrlash va nutqni rivojlantirishga yordam beradi.

7. Ko'rgazmali metodlar: Bu metod bolalarga ko'rsatilgan narsa yoki faoliyat orqali o'rganishni ta'minlaydi.

○ Ko'rgazmalar: Rasm, slaydlar, video materiallari orqali bolalarga yangi bilimlarni taqdim etish.

○ Model va maketlar: Bolalarga turli modellardan foydalanish, ularni yaratish orqali abstrakt tushunchalarni o'rgatish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishda asosiy yondashuvlar:

1. Integrativ yondashuv: Bolalarni o'qitishda turli metodlarni birlashtirib, barcha ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuv. Masalan, o'yin, musiqa, rasm chizish va qo'shiqlarni birgalikda ishlatish orqali bolalar to'g'ri o'rganishga undaladi.

2. Faol o'qitish: Bolalarga o'qish jarayonida faol ishtirok etish imkoniyatini berish. Bu, o'yinlar va interaktiv faoliyatlar orqali bolalarning o'zini ko'rsatish va o'rganishlariga yordam beradi.

3. Individuumga yo'naltirilgan yondashuv: Har bir bolaning o'ziga xos rivojlanish tezligi va xususiyatlarini hisobga olish. Bolalar uchun shaxsiy yondashuvlar, ularning qiziqishlari va ehtiyojlariga moslashtirilgan faoliyatlarni tanlash zarur.

4. Yuqori darajadagi motivatsiya yaratish: Bolalarda o'rganishga qiziqishni uyg'otish, ijobiy rag'batlantirish orqali ularni yangi bilimlarni o'zlashtirishga undash.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish metodlari turli usullarni o'z ichiga oladi va har bir bola o'zining o'ziga xos xususiyatlariga qarab o'rganadi. O'yin, amaliy faoliyatlar, nutq rivojlantirish, san'at va tashqi faoliyatlar yordamida bolalarni o'qitish nafaqat bilim berish, balki ularning hissiy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga ham katta ta'sir

ko'rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'qitish jarayoni tabiatiga ko'ra qiziqarli, interaktiv va ijodiy bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sh.Xasanova "Bolalarni maktabga tayyorlash" ma'ruza matni.2018 y.
2. M.Hakimova, M.Ma'rufova "Bolalarni ijtimoiy moslashuvi" 2021 y.
3. Chorjeva, D. (2020). DIAGNOSTICS AS A BRANCH OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL KNOWLEDGE AND TYPE OF RESEARCH ACTIVITY OF A TEACHER. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences* Vol, 8(3).
4. Chorjeva, D. (2022). TARBIYACHINING PEDAGOGIK MAHORATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK TEXNIKANING ROLI. *Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar*, 1(24), 101-103.
5. Чориева, Д. А. (2021). МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ РАБОТЫ С АГРЕССИВНЫМИ ДЕТЬМИ. In *Человек в современном мире: пространство и возможности для личностного роста* (pp. 152-161).
6. Чориева, Д. А. (2019). Педагогическая диагностика в условиях дошкольного образования. *Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации*, 86.
7. Чориева, Д. А., & Ражабова, Г. Ф. (2022). ЗНАЧЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ДИАГНОСТИЧЕСКОГО СРЕДСТВА В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ. *Results of National Scientific Research International Journal*, 1(6), 327-343.
8. Чориева, Д. А. (2022). ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ДИАГНОСТИКА ФАОЛИЯТИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНУВЧИ ШАХСГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР: <https://doi.org/10.53885/edinres>. 2022.9. 09.014 Чориева Дурдона Анваровна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Мактабгача таълим факультети Мактабгача таълим психологияси ва педагогикаси кафедраси педагогика фанлари бўйича

- фалсафа доктори (PhD), в. б. доценти. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (9), 99-102.
9. Chorjeva, D. A. BO‘LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY MAHORATLARINI OSHIRISH YO‘LLARI. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI, 385.
 10. Anvarovna, C. D. (2024). MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN PRESCHOOL EDUCATION. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 58-62.
 11. Anvarovna, C. D. (2024). МАКТАБГАЧА ТА‘ЛИМДА ПЕДАГОГИК ДИАГНОСТИКА ВА KORREKSIYALASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 48-53.
 12. Anvarovna, C. D. (2024). ТА‘ЛИМ-TARBIYA JARAYONIDA INNOVATSION PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK DIAGNOSTIK SAMARALI METODLARDAN FOYDALANISH. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 54-57.
 13. Choriyeva, D., & Ahmadova, S. (2023). Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ertaklarning ahamiyati. Maktabgacha va maktab ta‘limi jurnali, 1(2-3).
 14. Durdon, C. (2023, December). KREATIVLIK ORQALI BOLALARNING QOBILYATLARINI OSHIRISH. In " Conference on Universal Science Research 2023" (Vol. 1, No. 12, pp. 302-305).
 15. Durdon, C. (2023). BOLALARDA KREATIVLIK QOBILYATINI RIVOJLANTIRISH. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 265-270.
 16. Choriyeva, D. (2023). OILA VA MAKTABGACHA TA‘LIM TIZIMIDA AMALGA OSHIRILADIGAN IJTIMOIIY VAZIFALAR. Talqin va tadqiqotlar, 1(32).
 17. DURDONA, C., & SHAHNOZA, K. (2023). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARNING KREATIVLIGINI OSHIRISHDA TASVIRIY

FAOLIYATNING O‘RNI. Journal of Science-Innovative Research in
Uzbekistan, 1(7), 191-196.